

El jaciment romà de Platja de Fenals (Lloret de Mar, la Selva)

JOAN DESCAMPS, RAMON BUXÓ

ANTECEDENTS I SITUACIÓ DEL JACIMENT

El coneixement de material arqueològic en aquesta zona ja ve de deu anys endarrera, quan en el moment de construir un emissari d'aigües en el carrer Francesc Layret per part de l'ajuntament de Lloret de Mar s'adonaren que apareixien diversos fragments d'àmfora i altres fragments de ceràmica sense identificar.

Com a conseqüència de la construcció d'un conjunt immobiliari, a prop de la platja de Fenals, dins del terme municipal de Lloret de Mar, en un gran solar limitat pels carrers Francesc Layret, Riu de la Plata i la riera Passopera, l'ajuntament de Lloret de Mar posa en antecedents a l'empresa constructora que en el cas d'aparèixer materials romans en el solar siguin d'immediat aturades les obres per a procedir a una sèrie de prospeccions en el terreny.

Així és que en el moment previst per a efectuar el rebaix del solar hi apareixen materials antics. L'ajuntament de Lloret de Mar envia un grup de tres obrers de la brigada municipal, per tal d'esbrinar si continua o s'identifica, en tot cas, un nivell de materials romans, tal i com semblava, a l'altre costat del carrer.

Es comença a obrir el solar per trinxeres, posant al descobert una sèrie d'estructures de paret seca, alternant en alguns casos amb material ceràmic. Juntament amb les estructures apareix associada abundant ceràmica romana (la majoria àmfora). El nivell en què apareixen aquestes restes és a 1,60 m de la superfície aproximadament. S'obre a continuació una trinxera d'uns 35 m de llarg per 2 m d'amplada, limitada a l'est pel carrer Francesc Layret i on es descobreixen dues parets més. L'àrea que pot ocupar el conjunt obert fa pensar en una zona de grans dimensions. Seguint amb el mateix sistema de trinxeres es descobreixen més parà-

metres de murs que continuen, fins que donades les perspectives que adquireix el conjunt s'avisava a la Generalitat de Catalunya, que per mitjà del Centre d'Investigacions Arqueològiques de Girona actua en funció de la necessitat de dur a terme una excavació sistemàtica i científica de salvament.

El solar on es troba el jaciment està situat a 50 m del mar, a l'indret anomenat Platja de Fenals, en el terme municipal de Lloret de Mar, i es localitza en el full 366 del mapa geogràfic i cadastral d'escala 1:50.000, en les coordenades de: longitud $41^{\circ} 41' 40''$ i latitud $6^{\circ} 21' 20''$.

Geològicament l'àrea es troba situada sobre un dipòsit d'argiles de gran potència. Sembla que en períodes anteriors a l'ocupació romana existia en aquest lloc una llacuna on es creava un embassament que recollia les aigües que vessaven dels turons que envolten la zona. Aquest centre receptor de llims i la riquesa del nivell freàtic en el subsòl, haurien afavorit l'establiment de treballs associats amb el fang. Arribant a ocupar-se en un moment en què la zona d'aigües estancades era seca, estava en procés de dessecació, o la possibilitat que hagués ajudat a assecat-se.

L'àrea que ocupa el jaciment és d'uns 2.000 metres quadrats, dels quals fins ara s'han excavat uns 1.500 m², posant al descobert tot un grup d'estructures connectades que defineixen o presenten una gran zona d'ocupació romana.

PLA DE TREBALL I METODOLOGIA

Iniciem l'excavació amb una revisió de les estructures posades al descobert i observem la seva orientació, tipus de construcció, disposició..., a la vegada que revisem el material conegut, que en la seva majoria procedeix de l'abocador localitzat a prop del final de la secció de la trinxera orientada cap al sud-est. La majoria del primer material recuperat és àmfora, dominant les formes Pascual I i Dressel 2/4, sigillates aretines, sudgàl·liques, lluernes, pondus i tègules-ímbrex.

El dipòsit de l'abocador té una potència de 25 cm amb molta quantitat de fragments d'àmfora juntament amb fragments de ceràmica comuna enmig d'un nivell més fosc amb carbons.

Observat el context en què ens mourem i vista l'extensió que podria prendre el jaciment, creiem convenient que l'excavació sigui portada en extensió.

El rebaix fins el nivell arqueològic el farà una màquina excavadora, i aquest nivell el situem, segons el lloc, a 1,60 m de la superfície, per tant la profunditat a què arriba la màquina és d'1,50 m aproximadament.

En el moment en què tenim una àrea d'excavació prou important ja rebaixada, muntem una quadrícula orientada nord-sud, amb quadres de 5×5 m, identificats per lletra i número.

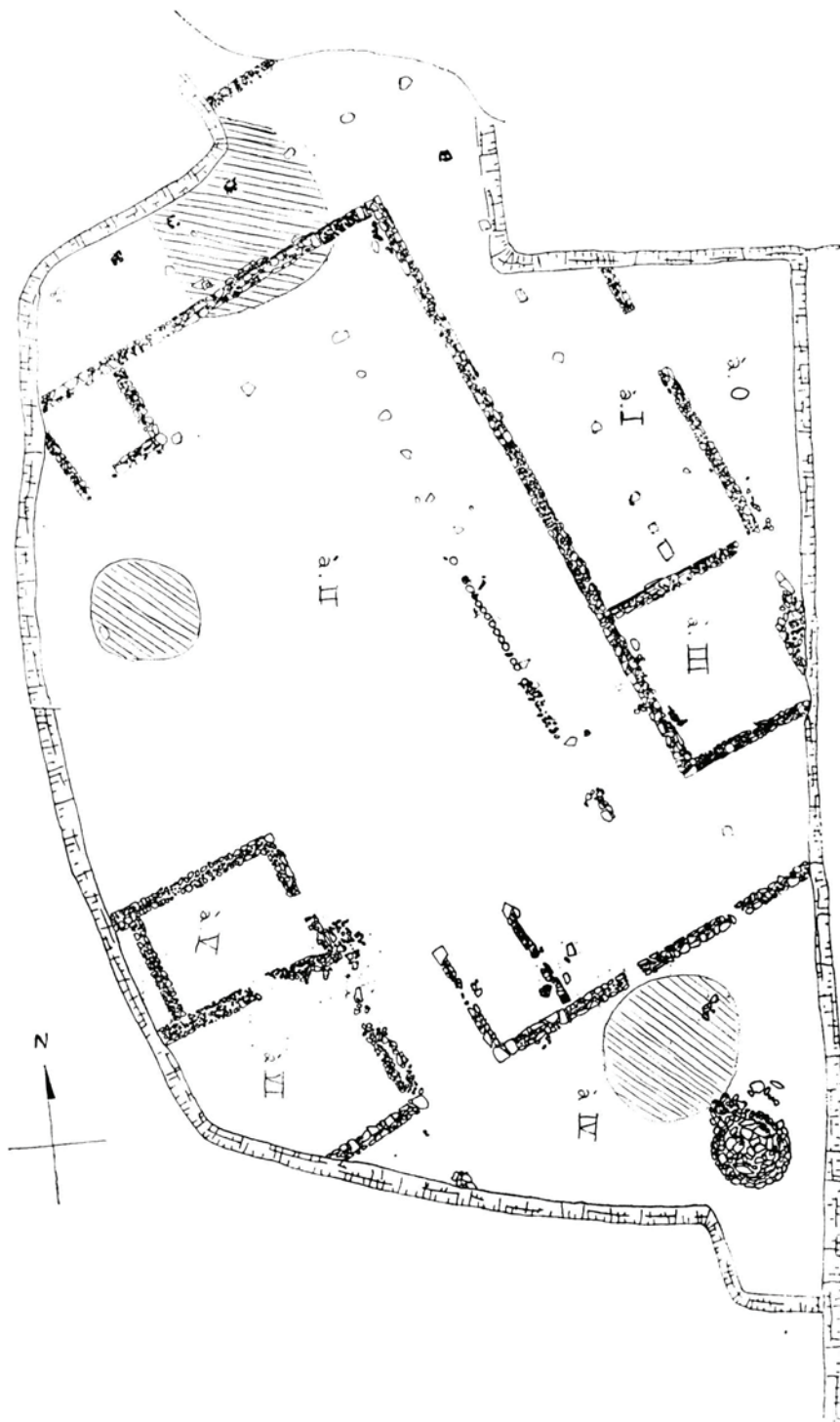

Fig. 1. — Planta general. (Àrees ratllades: forns.)

El mètode emprat per a treballar, com hem dit, és el de quadricular el terreny i treballar per quadres, rebaixant tot el dipòsit en talles de 10 cm i identificant tot el material associat en els conjunts tancats per les estructures que anomenem àmbits. Així, per exemple, tot el material d'un recinte o àmbit queda identificant com pertanyent a l'àmbit *x*, i es coordena únicament el material metàl·lic.

Quant al dibuix de seccions i plantes, es realitza sobre el terreny, aprofitant els fulls d'excavació. Utilitzant per a la seva confecció l'escala 1:20.

ESTRATIGRAFIA

L'estratigrafia del jaciment és senzilla i té un sol nivell arqueològic, en el qual s'han identificant dues fases. La més antiga correspondria al primer moment d'assentament a Fenals, amb poca activitat i de la qual en conservem el forn i alguna estructura molt mal conservada. Els materials són cronològicament i morfològicament els mateixos que trobem posteriorment en la segona fase, i que correspon al moment de màxima expansió. Hem deduït que es tracta d'un període d'activitat curta, i que en el moment de produir-se la màxima expansió s'edifica sobre les antigues estructures. No veiem diferències en els materials, sinó que únicament el que interpretem és l'ampliació de l'àrea pel notable desenvolupament, diríem, industrial. Tot això es produirà dintre d'un període cronològic curt, amb la particularitat que es tractaria del moment anterior i del moment que continua fins el posterior, d'aquest període cronològic.

L'estratigrafia és la següent:

Nivell I. Reompliment amb runes, materials actuals. Superficial.

Nivell II. Humus superficial amb matèria orgànica descomposta. Restes d'antics conreus.

Nivell III. Sauló, sorres procedents de les successives sedimentacions del nivell de la riera i del mar.

Nivell IV. A 1,60 m de la superfície. Nivell d'argiles clares amb sorres, que successivament donen pas a argiles més fosques. És el nivell arqueològic amb estructures.

Nivell V. Llims. Estèril arqueològicament, amb argiles molt dures i compactes.

ESTRUCTURA DEL JACIMENT

Les estructures excavades de l'àrea són de dues filades en la seva majoria, a excepció d'una paret de cinc filades encaixada sobre les restes de la fase antiga i que necessita d'aquesta altura per aconseguir anivellar el sòl. Els paraments són de paret seca alternant amb fragments de tègules o d'àmfora. En alguns casos hi ha argamassa, encara que en són pocs.

El nivell homogeni del sòl en el qual es movien es troba just a la primera filada de paret, mentre que la segona és fonamentalment encaixada en les argiles i serveix com a fonament. La paret seria de tàpia i cobriria el recinte una teulada a una o dues vessants amb uns pilars centrals que la sustentarien. N'és una confirmació l'aparició de l'alineació de pedres molt grans, especialment preparades per suportar els pilars; aquests serien probablement de fusta.

La distribució de les parets forma un conjunt d'habitacions o àmbits (a Fenals hem identificat set àmbits amb diferents espais interiors). Alguns d'aquests àmbits es tracten de grans naus. L'entrada a la gran nau, o millor, de l'exterior a l'interior del recinte, és possible per tres accessos un dels quals és un dintell format per tègules i àmfora amb argamassa. L'interior del conjunt és un gran pati envoltat per un porxo, i per diferents espais.

L'activitat desenvolupada en cada una de les diferents habitacions no és possible identificar-la fins que l'estudi estigui més avançat. S'han identificat fins el moment dos forns de gran mesura amb les seves respectives escombreres, i un tercer forn més petit a prop del pati interior. Els tres forns es troben totalment enderrocats; podem apreciar poc el seu funcionament. Estaven fets de tovot i revestits de materials refractaris. Les escombreres es troben plenes de diferents materials, en la seva major part àmfors abocades i apilonades sense cap ordre i sense poder apreciar la periodització. Molt del material conservat és de rebuig o passat de forn.

MATERIAL

El material aparegut a Fenals fixa un moment cronològic molt clar; així tenim que, des del darrer quart del segle I a.C. (monedes emporitanes) fins a les acaballes de la primera centúria (moneda de Domicià), se'ns donen tot un conjunt de materials molt homogenis i de fàcil classificació cronològica.

Cal distingir, però, entre la producció local i la ceràmica d'importació. Quant a la primera, l'àmfora és el material ceràmic per excel·lència a Fenals, ocupant un 75 % del material aparegut, destacant les formes Pascual I i Dressel 2/4; ara bé, entre elles no existeix una clara diferenciació proporcional.

A part de les àmfors hi ha altre material de producció local, com són els elements de construcció: tègules, tovots, ímbrex, així com una gran varietat de formes i variants de ceràmica comuna (grans vasos, oxidada, reduïda, grollera, grisa...).

Quant a les àmfors, apareix el tipus 7/11, però associada a una pasta blanca, segurament de procedència bètica.

Si passem a la ceràmica d'importació, cal destacar les sigillates are-

tines, amb les seves formes Goudineau 29, 26, 40, i les sudgàliques, amb les formes Draggendorf 35, 27 i 18.

Altres restes de ceràmica d'importació, encara que amb una proporció molt reduïda, són: marmorata (Draggendorf 18), vidriada, parets fines, així com petites restes de sigillates clares. També cal mencionar que la campaniana B (Lamboglia 1 i 5/7) apareix d'una forma molt reduïda i que associem al moment de fundació de la villa en època republicana.

El material metàl·lic queda reduït a agulles i claus, tant de bronze com de ferro, així com monedes de bronze.

CONCLUSIÓ

No podem reduir aquest punt a una única explicació possible, ja que la totalitat de l'àrea d'excavació del jaciment de Fenals no és excavada. Ara bé, partint del treball realitzat podem concloure amb una sèrie de punts que són bastant clarificadors:

— Tenint en compte l'estructura de Fenals: grans naus, forns, tipus de terreny llimós i proper al mar, podem dir que es tracta d'un lloc de treball on les grans naus s'utilitzarien com a magatzems.

— També cal tenir en compte que la gran proporció d'àmfores dóna idea de l'existència d'un comerç de vi. Producció realitzada segurament per la villa que controla la zona de Fenals, almenys en el moment del *boom* comercial.

— No podem identificar la funció concreta de cadascuna de les habitacions de l'estructura, ja que apareixen molt netes i sense cap indicatiu del seu ús.

Hi ha, però, tota una sèrie d'indicatius més o menys clars que ens porten a pensar que el jaciment de Fenals és un lloc de producció d'àmfores, i a més relacionat amb una possible villa, que es dedicaria al cultiu de la vinya. El que ens resulta difícil de concretar és si l'única funció de les estructures aparegudes a Fenals és la de produir àmfores o si existeix la possibilitat, amagada, que realitzés altres activitats. Deixem la pregunta a l'aire, esperant que quan sigui possible excavar la part encara soterrada podrem precisar molt més clarament la funció real.